

Piše: Leonora Flis

TONJA BLATNIK JE UNIVERZITETNA DIPLOMIRANA SOCIOLOGINJA, KI JE IMELA NEDAVNO V LJUBLJANI PREDAVANJE Z NASLOVOM »KAJ PA ČE NISTA SAMO DVA SPOLA?«. NA PREDLOG ZDRUŽENJA UNIVERZITETNIH IZOBRAŽENK SLOVENIJE SE JE PONOVO LOTILA TEME, KI JO JE NATANČNO OBDELALA ŽE PRED LETI V DIPLOMSKEM DELU, KI JE BILO NOMINIRANO ZA PREŠERNOVO NAGRADO.

Za RTV Slovenija sta z možem Erikom leta 2006 posnela dokumentarni film Indijske hidžre, ki je bil med drugim predstavljen na mednarodnem festivalu dokumentarnega filma DokMa in na mednarodnem feminističnem in queer festivalu Rdeče zore.

foto: Zaklop

TRETJI SPOL KOT POLNOPRAVNA KATEGORIJA

KAKO STE SE ZAČELI ZANIMATI ZA VPRAŠANJE SPOLOV, SPOLNE IDENTITETE, INTERSEKSUALNOSTI?

Pred osmimi leti, ko sva z možem prvič obiskala Indijo, sem v objektivi ujela prekrasen obraz Indijke, ki pa je imela nekako široka ramena, kanček preveč poraščene roke, precej globok glas... Kasneje sem prišla do zanimivega odkritja – to ni bila ne ženska ne moški, ampak interseksualec, ki jim v Indiji pravijo hidžre. V Indiji jih živi od 500.000 do 1,2 milijona. Hipoma se je v meni prebudilo tisoče vprašanj. Še posebno intriganten se mi je zdel razmislek, ali interseksualnost postavlja pod vprašaj eno največjih samoumevnosti današnje zahodne družbe, da lahko oseba obstaja samo kot moški ali ženska.

NEMOGOČE JE BITI MED SPOLOMA, IN TO NE GLEDE NA TO, DA INTERSEKSUALNOST V VEČINI PRIMEROV NE OGROŽA ZDRAVJA.

OBIČAJNI DUALIZEM MOŠKI SPOL/ŽENSKI SPOL JE TOREJ ZASTAREL KONCEPT? RAZLOŽIVA TUDI, KAJ JE DRUŽBENI SPOL (V NASPROTJU Z BIOLOŠKIM).

Govoriti, da je dualizem moški-ženska popolnoma zastarel, je prenačljeno, nikakor pa ne neutemeljeno. Družbena

gibanja, premiki in družboslovju in medicinski praksi izkazujejo marsikatero pomanjkljivost tega koncepta. Sama raziskujem predvsem življenje interseksualcev, ki se zaradi svoje spolne nedorečenosti izvijejo iz najgloblje zakoreninjenega dualizma zahoda: moški-ženska. Pravilo »eno telo

– en spol« je osnova našega družbenega reda. Ob dvoumnostih, ki so lastne vsem vmesnim kategorijam, kot so recimo homoseksualnost, transvestizem in transspolnost, zato čutimo nelagodje. Silno se trudimo, da bi jih razrešili. Pri tem gremo celo tako daleč, da v imenu »normalnega« razvoja spola, po katerem ima moški penis in ženska vagino, vztrajamo pri dvospolnem družbenem redu celo takrat, ko ima moški vagino in ženska penis...

INTERSEKSUALNOST VELJA ZA SRAMOTNO DIAGNOZO, O KATERI JAVNOST ZELO MALO VE.

Položimo ga na prokrustovo posteljo. To odpira številne etične dileme. Žalostno je, da samo zato, da skrijemo drugačnost, nekoga oropamo erotične funkcije genitalij, mu povzročimo psihične travme, po drugi strani pa se sprašujem, ali ne gre za eksperiment na lastnem otroku, če zdravniku prepovemo operacije in tako pahnemo interseksualnega otroka v družbo, ki sprejema samo dva spola. Strogo biološko gledano se namreč približno slaba dva odstotka otrok rodi interseksualnih – bodisi kromosomsko, genitalno, gonadalno ali hormonsko. Za lažjo predstavo: z downovim sindromom se rodi 1 na 700 živorojenih otrok, interseksualnih pa 17 na 1000. Biološka spola (angl. sex) po mnenju mnogih tako nista dva, temveč jih je pet. Pri čemer so preostali trije ženski, pravi in moški hermafroditi. Družbeni spol (angl. gender) pa je priučen in se oblikuje v procesu socializacije v spolne vloge.

KAJ SE ZGODI, ČE SPOL DOJENČKA NI TAKOJ RAZVIDEN? KAKŠNA SO MERILA? NEKOČ SO TRDILI, DA JE KLJUČNO DOLOČENO ZAPOREDJE GENOV OZIROMA TDF (TESTIS DEFINING FACTOR). KAJ JE POGLATIVNI KRITERIJ DANES?

Noben otrok ne zapusti porodnišnice brez spola. Rojstvo interseksualnega otroka je ena izmed urgenc; to pomeni, da se ga obravnava, kot da bi bil hudo bolan. Zdravniki se morajo najkasneje v treh dneh poenotiti, v kateri spol bodo otroka usmerili. Pri tem upoštevajo več meril, predvsem

pa anatomijo genitalij ter prisotnost spolnih hormonov in funkcionalnost njihovih receptorjev. V večini primerov se odločijo za ženski spol; delno, ker je vagino lažje konstruirati kot penis, delno pa zato, ker je več kot polovica interseksualcev ženskih hermafroditov, ki imajo maternico in jajčnike normalno razvite ter lahko celo rodijo. Penis, domnevni znak spolne stigme, pa jim najkasneje do enega leta in pol odstranijo. Teorija vodilnega gena, po kateri naj bi spol določalo

izključno genetsko zaporedje TDF, pa je bila tarča nemilih kritik.

KAKŠNA JE SLOVENSKA STATISTIKA, KO GOVORIMO O ROJSTVU HERMAFRODITOV? KAKO SE TOVRSTNI PRIMERI OBRAVNAVAJO?

Naj vam odgovorim z besedami ljubljanskega plastičnega kirurga, enega izmed dveh, ki opravljata spremembe spola v Sloveniji: »Pri nas interseksualcev uradno ni, vsaj ne v popolnem smislu, saj jih že ob rojstvu skušamo sprebrniti v fantke, pogosteje pa v deklice.« Nemogoče je biti med spoloma, in to ne glede na to, da interseksualnost v večini primerov zdravja sploh ne ogroža. Medicina kreira

ROJSTVO INTERSEKSUALNEGA OTROKA JE ENA IZMED URGENC. OBRAVNAVAJO GA, KOT BI BIL HUDO BOLAN.

»pravi« spol interseksualnega otroka zato, ker kot tak ogroža dvospolni družbeni red, ne zato, ker bi bilo ogroženo

njegovo življenje. Interseksualnosti zato pravimo tudi bolezen brez bolezenskih znakov.

KAKŠEN JE V SLOVENIJI IN NASPLOH NA ZAHODU ODNOS DO INTERSEKSUALCEV?

Del moje empirične raziskave interseksualnosti so bili tudi intervjuji s člani zdravniškega konzilija za obravnavo otrok nedorečenega spola, torej z ginekologom, endokrinologom, plastičnim kirurgom in psihiatrom. Zavedajoč se stigmatizacije interseksualcev se izogibajo izrazom, kot je dvospolniki ali tretji spol, jih pa vsi dosledno uvrščajo med bolnike, ne glede na dejstvo, da vseh oblik interseksualnosti ni treba zdraviti.

Staršem morajo večkrat razložiti, kakšno diagnozo ima njihov otrok. Ti so prestrašeni, v šoku, saj se o tem ne govori in mislijo, da so edini s tako usodo. Interseksualnost velja za sramotno diagnozo, o kateri javnost zelo malo ve. Ne glede na to, da imamo v Sloveniji 14 društev bolnikov z genetskimi motnjami, pa takega za interseksualce nimamo. Niti mu niso zdravniki pretirani naklonjeni. Menijo, da bi stigmo tako samo še poudarili in jo je bolje »skriti«. V tujini se je pokazalo, zakaj je tako. Ko so se interseksualci v ZDA povezali, so bili vse glasnejši, opozarjali so na nezaželene posledice zdravljenja in skritizirali medicinske postopke. Mnogi so se spremenili.

UKVARJALI STE SE TUDI S PRIMERJAVO INTERSEKSUALNOSTI V SLOVENIJI IN V INDIJI, KJER IMAJO HIDŽRE LEGITIMNI STATUS TRETJEGA SPOLA. ZAPROSITI JE MOGOČE CELO ZA POTNI LIST S POSEBNO SPOLNO KATEGORIJU, KAJNE?

Namesto stigmatizacije torej institucionalizacija. Ločevati pa

moramo med tradicionalnimi in moderniziranimi hidžrami. Hidžre so odličen primer, kako lahko interseksualnost sprejmemo, jo celo institucionaliziramo. So izredno zanimiva in raznolika družbena skupina. Medtem ko tradicionalne hidžre z rituali blagoslovijo novorojenčke, plešejo in pojejo na porokah, pa modernizirane hidžre posegajo po dveh povsem nasprotnih vlogah – del jih služi denar s prostitucijo, del pa uživa ugled neodvisnih politikov. Hidžre v politiki so združene pod hudomušnimi slogani, denimo: Ne potrebuješ genitalij, da bi bil politik. Razglasile so se za protistrup umazane politike, saj so izvzete iz vseh klasičnih delitev, kot so kasta, spol, vera. Ne glede na heterogonost pa Indija hidžre sprejema kot družbeno institucijo in interseksualnost priznava kot identiteto. To dokazuje možnost pridobitve potnega lista, kjer je poleg klasične izbire M (moški), Ž (ženska)

mogoče obkrožiti tretjo možnost.

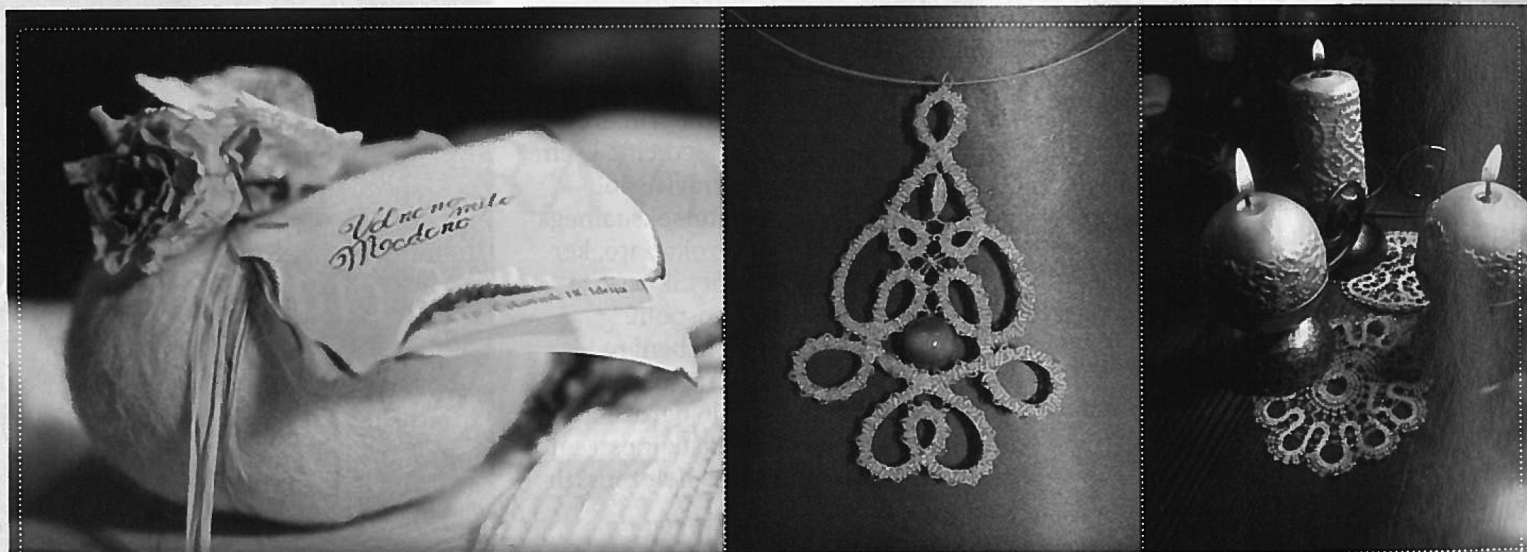
BI MORDA IMELI KAKŠEN NAPOTEK ZA SLOVENIJO IN NJENE PREBIVALCE V ZVEZI S PROBLEMATIKO SPOLNIH IDENTITET IN SPOLA KOT TAKEGA?

Tema interseksualnosti je enostavna, če želimo z njo triumfirati v teoriji, ko

V VEČINI PRIMEROV SE ODLOČIJO ZA ŽENSKI SPOL. DELNO ZATO, KER JE VAGINO LAŽJE KONSTRUIRATI KOT PENIS.

pa se preselimo v vsakdanje življenje, stvar ni več tako enolična. Kadar me kdo prosi za mnenje, vedno najprej pozovem k veliki meri rahločutnosti. V

igri so človeške usode! Interseksualci po večini podpirajo ustanavljanje društev. Leta 2002 je bilo v ZDA uradno registriranih 16 takih organizacij, že leta 2004 pa 3012. To dokazuje njihovo koristnost, zato bi želela vsem interseksualcem v Sloveniji dovolj poguma, da se tudi sami povežejo in pristržejo peruti družbenim predsodkom.

Naj bodo vaša darila nekaj posebnega, ...

Spletna trgovina z unikatnimi izdelki z idrijsko čipko:

<http://darila.idrija-turizem.si>

Priporočamo: okraske s čipko, jaslice in okraske iz čebeljega voska, medena mila (božični motivi), idrijsko čipko, fotografije na platnu, sestavljanko z motivom idrijske čipke, lučke z interpretacijo Idrijske čipke, kozmetično torbico z idrijsko čipko.